

Särkikylän koulun kriisisuunnitelma

1. Särkikylän koulun kriisiryhmä
 - 1.1. Tärkeät puhelinnumerot
 - 1.2. Koulun kriisiryhmä
 - 1.3. Koulun valmiusryhmä
2. Ensiaputilanteessa toimiminen
 - 2.1. Toiminta ensiaputilanteessa
 - 2.2. Soitto hätäkeskukseen
 - 2.3. Toiminta pienen tapaturman sattuessa
 - 2.4. Toiminta suuren tapaturman tai vakavan sairauskohtauksen sattuessa
3. Toimintamalleja erilaisiin kriisitilanteisiin
 - 3.1. Kuolemantapaukset
 - 3.1.1. Oppilaan kuolema
 - 3.1.2. Opettajan tai henkilökunnan jäsenen kuolema
 - 3.1.3. Oppilaan lähiomaisen kuolema
 - 3.2. Itsemurhan uhka tai itsemurha
 - 3.2.1. Itsemurhan uhka
 - 3.2.2. Itsemurha
 - 3.3. Onnettomuudet ja uhkatilanteet
 - 3.3.1. Onnettomuus tai tapaturma koulussa
 - 3.3.2. Onnettomuus koulun ulkopuolella
 - 3.3.3. Vakava uhkatilanne
 - 3.3.4. Tulipalon vaara tai tulipalo koulussa
 - 3.4. Väkivalta tai sen uhka
 - 3.4.1. Väkivaltatilanne koulussa
 - 3.4.2. Vaarallinen tai epäilyttävä henkilö koulurakennuksessa
 - 3.4.3. Pommiuhka
 - 3.4.4. Aseita koulussa
 - 3.4.5. Henkinen väkivalta
 - 3.4.6. Koulun ulkopuolella tapahtunut väkivalta oppilasta kohtaan
 - 3.4.7. Oppilaan opettajaan kohdistama väkivalta
 - 3.4.8. Työpaikkahäirintä ja epäasiallinen kohtelu
4. Päähteet
 - 4.1. Oppilas päihtyneenä koulussa
5. Muita erityistilanteita
 - 5.1. Vakava sairaus tai vamma
 - 5.2. Psykkinen ja psykosomaattinen oireilu
 - 5.2.1. Psykosomaattinen oireilu
 - 5.3. Peli- ja nettiriippuvuus
 - 5.4. Seksuaalinen hyväksikäyttö
 - 5.5. Itsetuhoinen käyttäytyminen
 - 5.6. Epätavalliset kiinnostuksen kohteet
 - 5.7. Koulukiusaaminen
 - 5.8. Muutokset oppilaan perhetilanteessa
 - 5.9. Työntekijä avun tarpeessa
 - 5.10. Omaisuusrikos

6. Kriisien ehkäisy ja kriisistä selviytymisen tukeminen
 - 6.1. Masennus
 - 6.2. Psykoottinen käyttäytyminen
 - 6.3. Päihteiden väärinkäyttö
 - 6.4. Koulukiusaaminen ja -väkivalta
 - 6.5. Perheessä tapahtuva väkivalta
 - 6.6. Koulun elämäntaitoja rakentava työ
7. Tiedottaminen kriisitilanteessa
8. Taustatietoa kriiseistä ja henkisestä tuesta
 - 8.1. Luokanopettajan merkitys kriisitilanteessa
 - 8.2. Jälkihoidon järjestäminen
9. Toimenpiteet kriisivalmiustyön ylläpitämiseksi
10. Arjen huolenpito ja varhainen puuttuminen

1. Särkikylän koulun kriisiryhmä

1.1 Tärkeät puhelinnumerot

Liitteenä koululla.

1.2 Särkikylän koulun kriisiryhmä

Särkikylän koulun kriisiryhmä on sama kuin koulun opiskeluhoitoryhmä. Siihen kuuluvat koulunjohtaja, apulaisjohtaja, erityisopettaja, koulukuraattori, kouluterveydenhoitaja ja koulupsykologi. Tämä ryhmä kokoontuu lukuvuoden aikana vähintään kerran keskustelemaan koulun kriisiin varautumisesta.

1.3. Särkikylän koulun valmiusryhmä

Koulun valmiusryhmän tehtävä on toimia silloin, jos koulua kohtaa kriisi. Valmiusryhmään kuuluvat: Koulunjohtaja ja apulaisjohtaja, erityisopettaja, opettajakokouksessa valitut ja päätetyt opettajat ja ohjaajat, kouluterveydenhoitaja, kuraattori, koulupsykologi, psykiatrisen sairaanhoitaja, kiinteistöhoitaja, siistijä, perheneuvolan henkilökunnan edustaja(t).

Ryhmän jäsenten tulee olla tähän työhön halukkaita ja sopivia. Ryhmä voi kutsua asiantuntija-apua tilanteen mukaan, esim. papin, sosiaalityöntekijän, poliisin tai Evijärven kriisiryhmän jäseniä. Ryhmä jakaa tehtävät keskenään. Tiedottaminen koulun ulkopuolelle on rehtorin tehtävä.

Särkikylän koulun valmiusryhmän kokoonpano:

- Virpi Mäkelä, koulun johtaja
- Miia Vesala, erityisopettaja
- Soile Söderling, koulunkäynninohjaaja
Ulla Jantunen, kouluterveydenhoitaja
- Sara Riskumäki, koulukuraattori
- Helena Anttila, koulupsykologi
- Rosabella Matila, psykiatrisen sairaanhoitaja
- Antti Försti, kiinteistöhoitaja
- Perheneuvola
 Psykologi Taru Virrankoski
 Sosiaalityöntekijä Katja Kalijärvi
 Perheneuvoja Tuomo Kangasluoma

Särkikylän koulun henkilökunta, joilla on voimassa oleva ensiapukortti (EA1 voimassa 3v.)

Taru Myllylä 2026, Soile Söderling 2026, Anniina Purola 202

2 Toimiminen ensiaputilanteessa

Tapaturmat, onnettomuudet tai äkilliset sairastumiset koulussa, työpaikalla ja vapaa-ajalla kuuluvat arkipäivään. Näissä tilanteissa ystävän, työ- ja koulutoverin tai perheenjäsenen antama ensiapu voi pelastaa loukkaantuneen tai sairastuneen hengen. Sen vuoksi on tärkeää, että mahdollisimman moni osaa antaa ensiapua ja on saanut auttamiseen tarvittavaa rohkeutta.

Kertaa ensiaputaitojasi säännöllisin väliajoin ensiapukurssilla.

2.1 Toiminta ensiaputilanteessa

Loukkaantunut tai äkillisesti sairastunut tarvitsee aina apua. Tilanne on esimerkiksi vakava silloin, kun ihminen vuotaa runsaasti verta, ei vastaa puhutteluun, ei hengitä tai hänellä ei ole verenkierron merkkejä. Verenkierron merkkejä ovat liikehtiminen, ääntely, nieleminen ja silmien avaaminen

- Selvitä, mitä on tapahtunut. Onko kyse onnettomuudesta vai sairauskohtauksesta?
- Hälytä tarvittaessa apua hätänumerosta 112.
- Estä mahdolliset lisäonnettomuudet, pelasta ensin hengenvaarassa olevat ja siirrä loukkaantuneet turvaan.
- Anna tarvittava ensiapu.
- Suojaa, rauhoita ja seuraa autettavan vointia, kunnes saat lisäapua. Auttajan on tärkeää luoda luottamuksellinen suhde autettavaan. Ole rauhallinen, kerro kuka olet ja kerro mitä olet tekemässä. Kerro myös, että apua on tulossa.

Ensiapu aloitetaan heti tapahtumapaikalla ja tavallisesti ilman ensiapuvälineitä. Auttamisketjussa jokainen auttaja on tärkeä ja kaikki apu on arvokasta. Ensimmäinen paikalle saapunut tekee tilannearvion tapahtuneesta. Kun auttajia on useita, kokenein johtaa toimintaa. Johtovastuun ottanut henkilön pitää nopeasti muodostaa yleiskuva tilanteesta, sen vakavuudesta sekä selvittää lisäavun ja ensiavun tarve. On tärkeää muistaa huolehtia myös omasta, autettavien ja muiden paikallaolijoiden turvallisuudesta.

Ensiavun antajan on pyrittävä olemaan selvillä autettavan tilasta ja hänessä mahdollisesti tapahtuvista muutoksista sekä varautumaan antamaan oireiden ja vammojen mukaista ensiapua. Seuraa autettavan tilassa tapahtuvia muutoksia sekä raportoi niistä eteenpäin ammattiauttajille.

2.2 Soitto hätäkeskukseen 112

Hätäkeskukseen soittaa asianosainen itse, jos mahdollista.

- Kerro yksityiskohtaisesti, mitä on tapahtunut
- Kerro kunta ja tarkka osoite
- Vastaa sinulle esitettyihin kysymyksiin
- Toimi annettujen ohjeiden mukaisesti
- Lopeta puhelu vasta saatuasi luvan
- Opasta auttajat paikalle
- Soita uudestaan, mikäli tilanne muuttuu.

2.3. Toiminta pienen tapaturman sattuessa

Pienet vammat voit hoitaa itse paikan päällä.

- Käytä ensiapukaapin välineistöä ja tarvikkeita. Ensiaputarvikkeet löytyvät opettajanhuoneesta.
- Pyydä apua ensiaputaitoisilta

2.4. Toiminta suuren tapaturman tai vakavan sairauskohtauksen sattuessa

- Tee hätäilmoitus yleiseen hätänumeroon 112
- Toimi hätäkeskuksen ohjeiden mukaan.
- Älä sulje puhelinta, ennen kuin saat siihen luvan
- Järjestä selkeä opastus paikalle
- Älä jätä potilasta yksin

Aloita henkeä pelastavat ensiaputoimenpiteet hätäkeskuksen ohjeiden mukaisesti.

Seuraavat ohjeet koskevat alle murrosikäisen lapsen elvytystä.

Tarkista hengittääkö lapsi. Ellei, avaa hengitystiet lapsen leukaa hieman ylöspäin nostaen.

Aloita puhalluselvytys viidellä puhalluksella. Sulje sieraimet peukalolla ja etusormella, paina huulesi suulle tiukasti ja puhalla viisi rauhallista puhallusta, seuraa rintakehän liikkumista.

Tarkista onko potilaalla merkkejä verenkierrosta. Ellei ole, aloita paineluelvytys. Aseta yhden kämmenen tyvi lapsen rintalastan keskelle. Paina 30 kertaa käsivarsi suorana rintalastaa mäntämäisellä liikkeellä painelutaajuudella 100 kertaa minuutissa, anna rintakehän painua. Jatka puhallus-paineluelvytystä, 2 puhallusta ja 30 painelua, kunnes lapsi virkoo tai et enää jaksa tai saat ammattiapua.

3. Toimintamalleja eri kriisitilanteissa

3.1 Kuolemantapaukset

3.1.1 Oppilaan kuolema

Tiedottaminen

- Oppilaan kuolemasta perheelle ilmoittaa sairaala, pappi tai poliisi
- Koulussa tiedon saanut henkilö informoi koulunjohtajaa, joka toimii tilanteen mukaan, kutsuu koolle koulun valmiusryhmän ja on yhteydessä perheeseen
- Tieto kuolemantapauksesta annetaan koko henkilökunnalle
- Valmiusryhmä neuvottelee, kuka koulusta toimii yhteyshenkilönä perheeseen
- Oppilaille tiedottaminen tapahtuu valmiusryhmän ohjeiden mukaan.
- Kuolemasta on lupa kertoa oppilaille, kuolinsyytä ei oppilaille saa kertoa
- Perheen toiveita tiedottamisen suhteen kunnioitetaan ja samalla selvitetään, saako koulu suruliputtaa seuraavana koulupäivänä

Aiheen käsittely oppilaiden keskuudessa

- Hiljainen hetki (kynttilä) koulun yhteisenä tapahtumana, keskustelua luokissa
- Tiedon välittämisen jälkeen oppilaita ei saa välittömästi päästää pois koulusta, vaan oppilaille annetaan mahdollisuus keskustella opettajan ja toinen toistensa kanssa sekä mahdollisuuksien mukaan muiden ammattilaisten kanssa. Tämä antaa mahdollisuuden vertaistukeen ja asian turvalliseen käsittelyyn
- Mahdollisuus jälkipuintiin henkilökunnalle
- Mikäli kuolema tapahtuu loman aikana, koulussa järjestetään jälkikäteen muistotilaisuus
- Oppilaiden reagoimiseen palataan tarvittaessa pitkänkin ajan kuluttua ja ohjataan lisäavun piiriin. Tästä huolehtii koulun valmiusryhmä ja opiskeluhoito yhteistyössä.

3.1.2 Opettajan tai koulun henkilökuntaan kuuluvan kuolema

- Rehtori tiedottaa henkilökunnalle
- Valmiusryhmä keskustelee jatkotoimenpiteistä
- Tiedotus oppilaille valmiusryhmän ohjeiden mukaan
- Lippu, hiljainen hetki yhdessä
- Keskustelut luokissa
- Perheen muistaminen
- Jälkipuinti henkilökunnalle (yhteys kriisipäivystykseen, josta ohjaus alueen kriisiryhmään)
- Jälkipuinti oppilaille
- Hautajaiset
- Oppilaiden seuranta (valmiusryhmä, oppilashuoltoryhmä)
- Tarpeen mukaan hyödynnetään yllä olevaa toimintatapaa (4.1.1.2)

3.1.3 Oppilaan lähiomaisen kuolema

- Tieto rehtorille
- Kotoa lupa, kenelle koulussa asiasta saa kertoa
- Tieto oppilaan luokanopettajalle ja mahdollisuuksien muille henkilökunnan jäsenille
- Luokanopettaja keskustelee muiden oppilaiden kanssa, kuinka kohdata surutyötä tekevä oppilastoveri
- Oma luokkayhteisö tukee surevaa oppilasta
- Oppilaalle järjestetään tarvittaessa muuta tukea yhteistyössä kodin tai huoltajan kanssa

3.2 Itsemurhan uhka tai itsemurha

Itsemurhan käsittely kouluyhteisössä on erityisen tärkeää, koska itsemurha saattaa toimia ongelmanratkaisumallina muille. Koulun johtaja sopii kuolleen nuoren vanhempien kanssa koulun toimenpiteistä ja hautajaisiin osallistumisesta, vanhempien toivomuksia kunnioittaen. Tieto itsemurhasta annetaan ensin koulun työntekijöille. He sopivat yhdessä koulun valmiusryhmän kanssa, mitä ja miten oppilaille kerrotaan asiasta. Asiallisella informaatiolla ja psyykkisellä tuella ehkäistään uusia itsemurhatapauksia. Luokanopettaja ja joku valmiusryhmän asiantuntijoista (koulupsykologi, perheneuvolan edustaja, kouluterveydenhoitaja tai koulukuraattori) käsittelevät asiaa kuolleen nuoren luokan kanssa. Muiden luokkien opettajat käsittelevät asiaa omien oppilaidensa kanssa valmiusryhmän avustuksella.

3.2.1 Itsemurhan uhka

- Jos oppilas uhkailee tekevänsä itsemurhan tai yrittää sitä: **ÄLÄ JÄTÄ YKSIN**
- Puhu oppilaan kanssa avoimesti ja rehellisesti ja hanki apua
- Kuuntele, älä tuomitse, älä vähättele, ylläpidä keskustelua
- Pohdi ongelmaa yhdessä, se ei ole hetkessä ratkaistavissa
- Ota yhteys kotiin tai huoltajaan, kun olet keskustellut oppilaan kanssa
- Jos aikuinen kokee tilanteen uhkaavan oppilaan terveyttä, on aina soitettava hätäkeskukseen.
- Sovi kodin/huoltajan kanssa **OPPILAAN OHJAAMISESTA AVUN PIIRIIN**, kouluterveydenhoidon tai terveystieteiden keskuksen päivystyksen kautta
- Sovi, kenelle saa kertoa ja mitä
- Lastensuojeluilmoituksen tekee kaikki henkilöt, jotka ovat kuulleet/nähneet itsemurhauhkauksen.

3.2.2 Itsemurha

Jos itsemurha tapahtuu koulupäivän aikana, huolehditaan siitä, etteivät oppilaat pääse tapahtumapaikalle tai poistuvat sieltä heti. Kutsutaan paikalle ambulanssi, poliisi ja koulun valmiusryhmä. Suruviestin kotiin vie poliisi tai lääkäri. Tämän jälkeen koulun johtaja on yhteydessä kotiin.

- Koskettaa aina koko kouluyhteisöä
- Tieto rehtorille, joka kutsuu valmiusryhmän koolle
- Tieto ensin henkilökunnalle valmiusryhmän antamien ohjeiden mukaisesti
- Tieto oppilaille valmiusryhmän antamien ohjeiden mukaisesti
- Perheeltä lupa kertoa tosiasiat, jotta perättömät huhut estettäisiin
- Koulun yhteinen hiljainen hetki, liputus? ja luokissa keskustelumahdollisuus
- Erityistä tukea ja huolenpitoa tapauksen mahdollisille silminnäkijöille ja uhrin lähimmille ystäville
- Tukea luokanopettajalle, luokkaohjaajalle ja kaikille luokkayhteisössä
- Tukea ja keskusteluapua kaikille muille kouluyhteisössä
- Valmiusryhmä sopii, miten asiasta tiedotetaan oppilaiden koteihin
- Jälkipuinti henkilökunnalle kunnan kriisiryhmän kanssa
- Keskustelut luokissa/jälkipuinti oppilaille valmiusryhmän päättämällä tavalla, jos siihen on kodin/huoltajan lupa
- Mikäli itsemurha on tapahtunut loman aikana, järjestetään jälkeinpäin muistotilaisuus
- Oppilaiden seuranta (koulun valmiusryhmä, oppilashuoltoryhmä)

Itsemurhariskiä saattaa lisätä nuoruusiässä:

- Riidat tai ero seurustelukumppanista
- Vakavat riidat kotona
- Jokin iso menetys tai epäonnistuminen
- Voimakas häpeän kokemus
- Läheisen kuolema
- Päihteiden vaikutus
- Koulukiusaaminen

3.3. Onnettomuudet ja uhkatilanteet

3.3.1 Onnettomuus tai tapaturma koulussa

Välittömät toimenpiteet

- Käyttäydy rauhallisesti!
- Aloita ensiapu
- Älä jätä yksin
- Lähetä joku paikalla olijoista tilaamaan ambulanssi/muita aikuisia avuksi.
- *Oppilaat pois onnettomuuspaikalta*
- Kun loukkaantunut on viety hoitoon, toimita tieto rehtorille
- Ilmoita huoltajille mahdollisimman pian – tilanteessa ollut opettaja, (ohjaaja), luokanopettaja, koulunjohtaja tai kouluterveydenhoitaja, jos on paikalla
- Rehtori kutsuu valmiusryhmän kokoon (tilanteen mukaan)
- Tiedottaminen henkilökunnalle
- Käsittely luokissa johtajan/valmiusryhmän ohjeiden mukaan
- Tiedottaminen koteihin
- Tapahtumat kirjataan muistiin

3.3.2 Onnettomuus koulun ulkopuolella

- Tiedon tultua koululle rehtori selvittää tosiasiat
- Tarvittaessa valmiusryhmä koolle: päätetään tiedottamisesta ja muista toimenpiteistä
- Tarvittaessa keskustelu luokissa pelkotilojen ja ahdistuksen purkamiseksi

3.3.3 Vakava uhkatilanne

- ihmishenkiä uhkaava onnettomuus (esim. palo- tai räjähdysvaara) on lähellä tai mielenhäiriöön joutunut uhkaa ympäristöään
- voi aiheuttaa psyykkisiä vaikeuksia kuten masennusta ja unettomuutta, jotka vaativat jälkihoitoa
- valmiusryhmä on mukana jälkihoidon suunnittelussa
- onnettomuusuhasta on tiedotettava rehtorille ja työsuojelupäällikölle
- käsiteltävä myös tekniseltä kannalta, jotta varotoimia voidaan kehittää

3.3.4 Tulipalon vaara tai tulipalo koulussa

Tulipalo koulussa

Havaitessasi savua tai liekkejä, toimi välittömästi. Älä hengitä savua!

Informoi muita. Hälytä apua.

Huolehdi luokka ja muut vastuutilasi tyhjäksi pelastautumisharjoituksen mukaan ja oven ulkopuolelle TYHJÄ-lappu roikkumaan. Kokoonumispaikka on kylätalo ja varapaikkana on kaukalo. Vastuuhenkilöt tarkistavat, että rakennus on tyhjä.

Jos tulipalon tilanne sallii, aloita alkusammutus lähimmällä sammuttimella. Rajoita paloa sulkemalla ovet, ikkunat ja ilmastointi.

Hälytä pelastuslaitos, 112, ja toimi hätäkeskuksen tai palokunnan antamien ohjeiden mukaisesti. Jos koululla on tulipalo, on aina hälytettävä palokunta vähintäänkin tarkistamaan paikat

Opasta pelastustoimi paikalle.

Palohälyttimen soidessa

Toimi välittömästi

1. Varmista, että kaikki ovat tietoisia hälytyksestä.
2. Toimi oppilaiden kanssa kuten tulipalossa.
3. Koulun aikuinen selvittää hälyttävän kohteen sijainnin ja hälytyksen syyn noudattaen varovaisuutta.
4. Jos kyseessä on erheellinen hälytys, tiedota tapahtuneesta tarvittaville osapuolille rakennuksen muu henkilökunta ja oppilaat, koulun johtaja ja tarvittaessa 112. Kiinteistöhoitajan konsultoinnin jälkeen koulunjohtajan, rakennuksen vastuuhenkilön tai palokunnan luvalla voi oppilaat palata takaisin luokkaan.

Poistumisohje Särkikylän koululle

1. Ota poistumiskehotus vakavasti.
2. Varmista, että luokka poistuu ryhmänä joko ovesta tai varauloskäynnin kautta.
3. Jos mahdollista, sulje ovet, ikkunat ja ilmastointi.
4. Siirry kokoontumispaikalle, jos se on turvallista. Ryhmittäydy luokittain ja tarkista, että kaikki ovat paikalla. Anna tieto luokan vahvuudesta koulunjohtajalle tai pelastushenkilölle.
5. Noudata annettuja ohjeita.

Tämän koulun kokoontumispaikat ovat KYLÄTALO

VARAPAIKKA: JÄÄKIEKKOKAUKALO

3.4 Väkivalta tai sen uhka

Koulussa tapahtuneesta väkivaltatilanteesta ilmoitetaan heti koulunjohtajalle, joka tarvittaessa soittaa poliisin ja mahdollisesti myös ambulanssin paikalle (häätätilanteessa jokainen on velvollinen kutsumaan ambulanssin paikalle). Tarvittaessa hankitaan lääkärintodistus ja tehdään rikosilmoitus poliisille tai lastensuojeluilmoitus sosiaalitoimistoon. Vanhemmille ilmoitetaan tapahtuneesta. Jos väkivallan kohteena on alle 15-vuotias, on lieväkin pahoinpitely virallisen syyttäjän alainen rikos. Jos kyseessä on oppilaiden keskinäinen väkivalta, asian käsittelyä jatketaan koulussa myöhemmin asianosaisten kesken. Väkivaltatilanteen luonteesta ja vakavuudesta riippuu, käsitelläänkö sitä koulussa muidenkin oppilaiden kanssa.

3.4.1 Väkivaltatilanne koulussa

- Selvitä nopeasti tilanne itsellesi ja toimi päättäväisesti
- Pyri saamaan aggressiivisuus puhumalla hallintaan mahdollisimman pian
- Lähetä tarvittaessa hakemaan lisäapua: toinen aikuinen, ensiaputaitoinen henkilö, vakavissa tilanteissa poliisi
- Kiistan osapuolet eri tiloihin rauhoittumaan aikuisen kanssa
- Tieto asianosaisten huoltajille ja tarvittaessa lastensuojeluviranomaisille
- Tilanteen vaatiessa neuvotellaan oppilaan lähettämistä kotiin
- Osapuolten näkemykset kirjataan heti
- Koulun sisällä opetusryhmästä vastaava tiedottaa asiasta riittävästi huhujen katkaisemiseksi
- Koulu on velvollinen ilmoittamaan vanhemmille heidän oikeudestaan tehdä tilanteesta lastensuojeluilmoitus ja/tai rikosilmoitus
- Kun koulu ilmoittaa asiasta poliisille, on siitä tiedotettava huoltajia, vaikka se ei välttämättä johda tutkintaan
- Sovittelu
 - Mieluiten koulun sisällä, tarvittaessa poliisi mukaan
 - Kaikki osapuolet huoltajineen paikalle
 - Sovitteluesitys mietittäväksi muutamaksi päiväksi
 - Päätös sitten kun kaikki ovat pohtineet ja yhtä mieltä sopimuksesta
- Jälkiseuranta
 - Jälkihoito harkinnan mukaan
 - Osapuolten käyttäytymistä seurataan
 - Kuinka sujuu – tieto koteihin

3.4.2 Vaarallinen tai epäilyttävä henkilö koulurakennuksessa tai ulkona

- tiedotus wa-ryhmään sovitulla koodilla **VAARA**
- ulkoa hätäkutsu sisälle on yhtäaikainen kellonsoitto ja pilliin puhaltaminen
- ilmoitus 112
- opetustilojen ovet lukkoon, oven kiinni pysymisen varmentaminen
- verhot kiinni ja valot pois
- suojautuminen oven puoleiselle seinustalle
- opettajalla kännykkä auki
- odotetaan ohjeita
- tilasta poistutaan vasta luvan tultua viranomaiselta

3.4.3 Pommiuhka

Pommiuhasta ilmoitetaan välittömästi poliisille (112). Oppilaat ja työntekijät ohjataan ulos koulurakennuksesta. Toimitaan poliisin antamien ohjeiden mukaan. Pommiuhkauksiin on aina suhtauduttava vakavasti, vaikka ne joskus osoittautuvatkin aiheettomaksi.

- tiedotus keskusradiolla tai kiertämällä rakennus
- poistutaan opettajan johdolla turvallisuussuunnitelmassa olevaan kokoontumispaikkaan, josta ei saa lähteä ilman lupaa
- jos epäillyn pommin paikka on tiedossa, poistutaan siitä pois päin
- mihinkään epäilyttävään esineeseen ei saa koskea
- varmistaudutaan ettei rakennuksessa ole enää ihmisiä
- irtaimistoa ei viedä turvaan, ihmishenki on tärkeämpi

3.4.4 Aseita koulussa

- Pyydä luovuttamaan ase tai siihen verrattava esine ja ilmoita huoltajalle ja tarvittaessa viranomaisille
- Taskuja, laukkuja yms. ei saa tutkia ilman asianomaisen lupaa, se kuuluu poliisille
- Ase tai siihen verrattava esine säilytetään kansliassa ja luovutetaan vain poliisille tai poliisin luvalla huoltajalle

3.4.5 Henkinen väkivalta

- Puututtava heti kun havaitaan
- Käsitellään oppilashuoltoryhmässä ja ohjataan kuraattorille/ psykologille/ terveydenhoitajalle
- Jos poliisi puuttuu asiaan, on viimeisin keino lähestymiskielto
- Koululla toimitaan väkivaltasuunnitelman mukaan (lastensuojeluilmoitus)

3.4.6 Koulun ulkopuolella tapahtunut väkivalta oppilasta kohtaan

- Keskustele oppilaan kanssa rauhallisesti ja kuuntele
- Jos fyysisiä vammoja, ohjaa terveyskeskukseen/lääkärille
- Sovi keskusteltua oppilaan kanssa yhteydenotosta kotiin tai tilanteen sitä vaatiessa ota yhteys lastensuojeluviranomaisiin
- Koulu kertoo oppilaan huoltajille heidän mahdollisuudestaan tehdä lastensuojeluilmoitus ja konsultoida poliisia.

- Järjestä apua mahdollisimman pian
- Seksuaalisen väkivallan kohteeksi joutuneelle järjestä välitön fyysinen ja psyykinen apu: TOIMITA PÄIVYSTYKSEEN!

3.4.7 Oppilaan opettajaan kohdistama väkivalta

- Väkivaltaista oppilasta tulee auttaa, yhteys huoltajiin ja valmiusryhmään
- Kirjataan tapahtuman kulku seikkaperäisesti
- Opettaja ohjataan työterveyshuoltoon
- Opettaja/rehtori ottaa tarvittaessa yhteyttä työsuojeluvaltuutettuun
- Opettaja, rehtori ja työsuojeluvaltuutettu arvioivat yhdessä jatkotoimia

3.4.8 Työpaikkahäirintä ja epäasiallinen kohtelu

Työpaikkahäirintä tarkoittaa jatkuvaa huonoa kohtelua, jossa työntekijä yritetään alistaa

- Toimenpiteet:
 - Kerro kiusaajallesi, että et pidä tämän käytöksestä ja pyydä häntä lopettamaan se
 - Kerro kiusaamisesta esimiehellesi (tai jos esimies on kiusaaja, tämän esimiehelle), hänellä on velvollisuus puuttua kiusaamiseen
 - Pidä kirjaa tapahtumista ja kerää näyttöä
 - Jos kiusaamista ei pystytä käsittelemään työyksikössäsi, hae apua: työterveyshuolto, työsuojeluvaltuutettu, luottamusmies jne.
 - Kun asiasta pidetään kokouksia, sovitut asiat on hyvä kirjata muistiin!

4. Päähteet

Kun koulussa epäillään oppilasta päihteiden käytöstä vapaa-ajalla, reagoiminen siihen on tärkeää. Koulun sovittu **yhteyshenkilö**, esim. kuraattori tai terveydenhoitaja, ottaa asian puheeksi oppilaan kanssa.

- Oppilaalle annetaan ensin mahdollisuus kertoa vanhemmilleen
- Koulun yhteyshenkilö sopii tapaamisen oppilaan ja vanhempien kanssa.
- A-klinikan työntekijä pyydetään mukaan tarvittaessa
- Lastensuojeluilmoitus

4.1 Oppilas päihtyneenä koulussa (alkoholi, pillerit, huumeet)

- Kutsu toinen koulun työntekijä avuksesi ja todistajaksesi
- Takavarikoi päihteet, jos mahdollista (huom. tarkistettaessa oppilaan laukkua, pulpettia tai ulkovaatetta päihde-epäilyn takia, on koulunjohtajan ja luokanopettajan oltava yhteistyössä ja taskujen tarkistamiseen on oikeus vain päällisin puolin)
- Saata oppilas terveydenhoitajan luo tai opettajanhuoneeseen tai soita hätäkeskukseen
- Älä jätä oppilasta hetkeksikään yksin
- Tiedota asiasta koulun johtajalle
- Luokanopettaja tai koulunjohtaja tiedottaa vanhempia
- Loppupäivä evätään
- Tarvittaessa apua poliisilta (puh. 112), myrkytystilaa epäiltäessä soita ambulanssi (puh. 112)
- Myöhemmin oppilashuoltoryhmä päättää jatkotoimenpiteistä kuultuaan sekä vanhempia että oppilasta.

5 Muita erityistilanteita

5.1 Vakava sairaus tai vamma

Jos oppilaalla on vakava sairaus tai vamma, keskustellaan menettelytavoista oppilaan ja hänen huoltajansa kanssa. Tässä keskustelussa sovitaan, millaista tietoa luokanopettajalle ja muille luokkalaisille saa kertoa sekä laaditaan toimintaohjeet sairauskohtauksen varalta.

5.2 Psykykinen ja psykosomaattinen oireilu

- Opettaja saattaa huomata oppilaassaan jotain huolestuttavaa ja/tai tavallisuudesta poikkeavaa. Usein tällaisessa tilanteessa opettaja kaipaa lisätietoa, jonka pohjalta toimia.
- Tunnistamisvihjeet psyykkiseen tai psykosomaattiseen oireiluun eivät ole kattavia vaan suuntaa-antavia
- Opettaja ei saa diagnosoida oppilaita, mutta hänen kannattaa kertoa havainnoistaan huoltajille ja kouluterveydenhoitajalle/kuraattorille/koulupsykologille
- Oireileva oppilas ohjataan saamaan apua

5.2.1 Psykosomaattinen oireilu

- syömishäiriöt (anoreksia ja bulimia), vatsakivut, päänsärky, pahoinvointi, unihäiriöt, sairastumisalttius, kynsien pureskelu ja jännittäminen voivat olla oireita
- Näihin on puututtava ja keskusteltava oppilaan/hoitajien kanssa jatkotoimenpiteistä
- Syömishäiriöt on aina otettava vakavasti
- Kouluikäisillä tavataan joskus myös impulsiivista karkaamista ja kuljeksimista
- Myös pelihimo – ja nettiriippuvuutta voi esiintyä. Tällaisen reaktion laukaisee ”tietty tilanne”, jota nuori ei pysty kontrolloimaan. Pelihimo on masokistista, pelaaja ei kykene lopettamaan.
- Nettiriippuvuus kaventaa henkilökohtaista vuorovaikutusta, tuo usein epärealistisia mielikuvia sekä aiheuttaa unihäiriöitä
- Pakkotoimintojen taustalla on usein pitkäaikainen ristiriitatilanne tai riippuvuussuhde kyseiseen toimintaan, joka vaatii aina ammattiapua
- Ilmoita epäilyksesi keskusteltuasi oppilaan kanssa koulussa terveydenhoitajalle, kuraattorille tai oppilashuoltoryhmälle

5.3 Peli- ja nettiriippuvuus

Peli- ja nettiriippuvuudella tarkoitetaan hallitsematonta ja pakonomaista internetin ja/tai pelien käyttöä, joka aiheuttaa haittoja myös muilla elämän alueilla. Tällaisessa tilanteessa ohjataan oppilas opiskeluhuollon palveluiden piiriin.

5.4 Seksuaalinen hyväksikäyttö

- Seksuaalinen hyväksikäyttö aiheuttaa vakavan henkisen trauman. Se uhkaa yksilön perusturvallisuutta. Seuraukset ovat usein vaikeita ja pitkäaikaisia.
- On tärkeää, että oppilaat tulevat kuulluiksi kertoessaan mahdollisesta seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Jos sinulle uskoudutaan, kuuntele kertomusta ja tee tarkat muistiinpanot. Älä tee johdattelevia kysymyksiä.
- Pitäydy tosiasioissa, tukeudu yksityiskohtaiseen tietoon, älä mielikuviin.
- HUOMIOI KAIKKIEN ASIANOSAISTEN OIKEUSTURVA!
- Asian hoitaminen vaatii aina ammattiapua.
- Raiskauksen uhri tarvitsee välitöntä kriisiapua ja lääkäriin sekä poliisiin on otettava yhteyttä viipymättä.
- Hyväksikäyttöepäilyssä hoitajille ei saa ilmoittaa. Konsultoi poliisia ja tee lastensuojeluilmoitus poliisin ohjeen mukaan
- Seksuaalivalistuksen yhteydessä oppilaalle voi palautua mieleen kokemuksia, joista on tarve puhua. Tuolloin oppilasta ohjataan keskustelemaan terveydenhoitajan/ kuraattorin kanssa.

5.5 Itsetuhoinen käyttäytyminen

- Itsetuhoinen käyttäytyminen ilmenee mm: uhkarohkeutena, elämän äärirajoilla elämisenä, haluna kohdata vaaroja, nautintona epätavallisissa tilanteissa koetella kykyjään. Nuorilla se ilmenee esim. vauhtihurjasteluna liikenteessä, asosiaalisena käyttäytymisenä
- Itsetuhoisuus ilmenee myös itsensä viiltelynä, lävistysten käyttämisenä, ravintotottumuksina, haluna puhua kuolemasta ja kamppailla sen kanssa. Itsetuhoisten ajatusten takana on haavoittuva, itseään arvostamaton tai masentunut lapsi/nuori, siksi siihen on puututtava mahdollisimman varhain.

5.6 Epätavalliset kiinnostuksen kohteet

- Epätavallinen kiinnostus kohdistuu mm. kuolemaan ja tuonpuoleiseen. Se saa usein mystisiä ja spiritualistisia piirteitä. Pukeutuminen, musiikki, symbolit, piirustukset ja rooliin eläytyminen näkyvät oppilaan toiminnassa.
- Rooliin eläytyminen – toden ja fantasian sulautuminen yhteen – on asia, johon aikuisen on puututtava. Usein jo keskustelu auttaa.
- Jos rooli uhkaa oppilaan psyykkistä tasapainoa, on keskusteltava oppilaan, vanhempien tai kouluterveydenhoitajan/kuraattorin kanssa oppilaan auttamiseksi ja jatkotoimenpiteistä sopimiseksi.

5.7 Koulukiusaaminen

- Koulukiusaamiseen on puututtava välittömästi. Ota aina yhteys oppilaan luokanopettajaan tai koulunjohtajaan.
- Kuule kaikkien osapuolien näkemykset tilanteesta yksittäin ja kirjaa ne ylös.
- Muistiinpanot käydään yhdessä läpi ja asiasta keskustellaan. Lisäksi mietitään toimintatapoja jatkoa varten kiusaamisen loppumiseksi. Ilmoitetaan koteihin, joilla on mahdollisuus lukea selostus koululla.
- Jos tilanne toistuu, kuraattori selvittää asian. Hän on yhteydessä koteihin.
- Jos kiusaaminen edelleen jatkuu, kokoonnutaan koululle asianosaiset oppilaat, heidän huoltajansa, kuraattori ja luokanopettajat ratkaisemaan tilannetta. Sovituista asioista kirjoitetaan muistio.
- Kiusaamistilanteista on mahdollista tehdä lastensuojeluilmoitus.

5.8 Muutokset oppilaan perhetilanteessa

Avioerotilanteessa, väkivalta- tai päihdeperheen elämässä lapset/nuoret jäävät usein ilman henkistä ja fyysistä tukea. Perustarpeet jäävät tyydyttämättä, luottamus aikuisiin horjuu ja lapset/nuoret kokevat usein itsensä syntipukeiksi aikuisten ongelmiin.

Oppilas ei osaa useinkaan käsitellä näitä kielteisiä tunteitaan ja reagoi koulussa mm.:

- Syrjään vetäytymällä
- Kahinoimalla opettajien kanssa
- Kapinoimalla
- Saamalla somaattisia oireita: pahoinvointi, paha olo, vatsakipu, pääkipu, vapina, väsymys, kynsien pureminen
- Pelkäämällä kosketusta, säikähtämällä eri ääniä
- Masentumalla
- Syyllistämällä itsensä ja kantamalla vastuuta vanhemmistaan sekä peittelemällä vanhempiensa ongelmia.

Tässä tilanteessa opettajan on tärkeää edistää myönteisiä ihmissuhteita ja vähentää oppilaan syyllisyyden tunteita. Yksikin luotettava ihmissuhde on oppilaalle tärkeä.

Perheille kerrotaan mahdollisuudesta perheneuvolan apuun. Perhetilanteiden muuttuessa yhteistyö perhettä auttavan verkoston kanssa on tärkeää.

5.9 Työntekijä avun tarpeessa

Koulussa saattaa opettaja tai koulu yhteisön muu aikuinen voida huonosti. Yleensä läheiset työtoverit huomaavat työtoverinsa käyttäytymisessä muutoksia, esim. väsymyksen tai masennuksen merkkejä.

Työntekijällä voi olla työuupumus, pitkäaikainen masennus, päihteiden väärinkäyttöä tai muita mielenterveysongelmia. Tällaisessa tilanteessa koulun johtajan tulisi keskustella työntekijän kanssa ja ohjata hänet työterveyshuoltoon. Johtajan tulisi varmistaa avun saaminen olemalla tarvittaessa itse yhteydessä työterveyshuoltoon.

5.10 Omaisuusrikos

Asian käsittelyn vaiheet:

1. Koulun johtaja, luokanopettaja, opetusryhmästä vastaava, asianomainen oppilas/oppilaat ja tarvittaessa huoltajat kokoontuvat ja kartoittavat tilanteen.
2. Tapahtumat kirjataan muistiin
3. Selvitetään tapahtuma ja pyritään sovittamaan asia

Opiskeluhoultoryhmää voidaan käyttää apuna. Tarvittaessa pyydetään poliisilta virka-apua.

6. Kriisien ehkäisy ja selviytymisen tukeminen

Elämää ei voi hallita, siksi kaikkia kriisitilanteita ei koskaan pystytä ehkäisemään. On kuitenkin olemassa tilanteita, joiden sivuuttaminen voi synnyttää kriisitilanteen. Esimerkiksi toistuvat poissaolot voivat olla merkki päihdeongelmasta tai masennuksesta. Poissaoloihin puututaan kunnan poissaolomallin mukaisesti. Kiusaaminen, johon ei puututa, voi johtaa oppilasryhmän ilmapiirin heikkenemiseen ja kiusatun oppilaan äärimmäisiin tekoihin, jopa itsemurhaan.

Tapaturmia voidaan ehkäistä huolehtimalla koulurakennuksen ja -ympäristön turvallisuudesta. Työturvallisuuslaki koskee oppilaiden työturvallisuutta erikoisopetustiloissa kuten teknisen työn, tekstiilityön sekä kotitalousluokissa. Lakiin liittyvät tarkastustehtävät kuuluvat työsuojeluviranomaisille. Myös koulukuljetuksia hoitavilta tahoilta tulee vaatia hyvää turvallisuustasoa.

6.1. Masennus

Masennuksen tunnistaminen ei aina ole helppoa. Masennus voi joskus peittyä ns. pellen naamion taakse. On ensiarvoisen tärkeää, että masentunut oppilas ohjataan avun piiriin.

Masennuksen merkkejä voivat olla

- oppilas ei nuku tarpeeksi tai on koko ajan unelias
- syömisvaikeudet, jolloin henkilö ei syö tarpeeksi tai syö suruunsa
- "olen ihan poikki, en jaksa enää"
- apatia, vetäytyminen, jolloin harrastukset, ystävät yms. eivät enää kiinnosta
- voimakasta kiukkuilua, äksyilyä
- ylivilkkaus
- olen ruma, ei minusta kukaan pidä
- itkuisuus ja surullisuus hallitsevaa
- henkilö puhuu, ajattelee, kirjoittaa, piirtää kuolemasta.

Kouluterveydenhoitajan konsultaatio

6.2. Psykoottinen käyttäytyminen

Joskus voi käydä niin, että oppilas alkaa käyttäytyä silminnähden poikkeavalla tavalla. Kyseessä voi olla vakava mielenhäiriö, johon tarvitaan nopeasti ammattiauttajien apua.

Psykoosin oireita voivat olla

- vetäytyminen, pyrkimys olla yksin
- sekavat tai epärealistiset puheet
- rituaalit, pakkotoiminnot
- ikätasoa lapsellisempi toiminta
- suhtautuminen koulutyöhön muuttuu, ei välitä koulutyöstä tai yrittää tehdä enemmän kuin jaksaa
- erikoinen toiminta, jota ei itse halua tai osaa selittää
- vihjailu avuntarpeesta
- ulkoisen olemuksen muuttuminen näkyvästi, esim. hoitamattomuus
- tunneilmaisun kapeutuminen tai muuttuminen, esim. äkilliset naurun- tai itkunpuuskat

Yhteistyö kouluterveydenhoitajan ja kuraattorin kanssa

6.3. Päihteiden väärinkäyttö

Runsas päihteiden käyttö voi olla oire vakavasta masennuksesta. Päihteiden väärinkäyttö häiritsee koulutyötä ja pahimmillaan johtaa koulun keskeyttämiseen.

Päihteiden väärinkäytön tunnusmerkkejä voivat olla

- kaveripiirin vaihtuvuus
- rahantarpeen lisääntyminen, näpistely, ilkivalta, kauppaaminen
- koulumenestyksen laskeminen
- poissaolojen lisääntyminen; aamu- tai maanantaipoissaoloja
- epärealistiset puheet, tarinat, valehtelu
- muutokset luonteessa
- pelkotilat, ahdistuneisuus, levottomuus
- erilaiset fyysiset merkit käytetystä aineesta riippuen, esim. laajentuneet silmäterät, verestävät silmänvalkuaiset, vapina, hikoilu, laihtuminen tai lihominen, uneliaisuus, tokkuraisuus
- tietyille aineille ominainen haju
- piippu, veitset, aineenpalaset
- ulkonäön tai olemuksen muuttuminen.

Mitkään merkit eivät yksin tai yhdessä välttämättä merkitse sitä, että nuorella on päihdeongelma. Mikäli päihteiden väärinkäyttöä epäillään, koulun on syytä ottaa asia oppilaan ja hänen vanhempiansa kanssa puheeksi. Otetaan yhteyttä lastensuojeluun.

6.4. Koulukiusaaminen ja -väkivalta

Koulukiusaamisella ja -väkivallalla tarkoitetaan toistuvaa henkistä, verbaalista tai fyysistä väkivaltaa, jonka yksi tai useampi lapsi tai aikuinen kohdistaa yhteen uhriin tai ryhmään.

Koulukiusaaminen ja kouluväkivalta voivat ilmetä monin tavoin, kuten panetteluna, nimittelynä ("huorittelu", "homottelu"), tönimisenä, potkimisena tai ryhmän ulkopuolelle sulkemisena. Koulussa voi esiintyä myös sukupuolista häirintää ja ahdistelua. Kiusaamisen ja väkivallan ehkäisemiseen ja käsittelyyn olisi hyvä olla oma suunnitelmansa. Kiusaamisen ehkäisy edellyttää ryhmä- ja yhteisötason toimintaa, koska kiusaajan toimintaa tukee muiden kannustus, vaikeneminen tai syrjässä pysyminen. Kiusaamiseen tulee puuttua heti, koska kiusaamisen katkaiseminen ja kiusaamisen traumaattiset seuraukset ovat sitä vaikeampia, mitä pidempään tilanteen annetaan jatkua.

Kiusaamiseen ja väkivaltaan voi syyllistyä myös koulun työntekijä. Menettelytapaohjeissa olisi huomioitava, että lapsi ei yleensä uskalla puhua asiasta koulussa. Siksi koteja tulee kannustaa ottamaan yhteyttä kouluun heti, kun lapsen koulunkäynnissä on pulmia.

6.5. Perheessä tapahtuva väkivalta

Jos on epäilyä siitä, että lapsi tai nuori on perheessään väkivallan kohteena tai todistajana, häneltä voi kysyä asiaa suoraan johdattelematta. Terveystoimittaja tai lääkäri tarkistaa vammat. Konsultoidaan poliisia ja toimitaan poliisin ohjeen mukaan. Väkivalta on aina rikos, vaikka se tapahtuisi perhepiirissä.

6.6. Koulun elämäntaitoja rakentava työ

Koulujen ja oppilaitosten olisi hyvä pohtia sitä, miten ne voisivat poistaa tai vähentää koulunkäyntiin liittyviä riskitekijöitä. Ryhmässä toimiminen ja jatkuvan arvioinnin kohteena oleminen voi olla joillekin lapsille ja nuorille hyvinkin stressaavaa.

Tulisi miettiä, minkälaisilla käytännöillä meidän koulussamme

- ehkäistään kiusaamista ja vahvistetaan myönteistä ilmapiiriä
- estetään yksin jääminen ja edistetään ryhmäytymistä ja toverisuhteita
- varmistetaan onnistumisen ja osaamisen kokemukset kaikille
- katkaistaan epäonnistumisen kierre ja estetään koulunkäynnin keskeyttäminen
- varmistetaan kaikille päästötodistuksen saaminen.

Koulu voi osana koulun arkea edistää lasten ja nuorten elämäntaitoja ja kykyä kohdata vaikeita tilanteita. Koulutyössä voidaan tietoisesti vahvistaa itsetuntoa, harjoitella myönteistä vuorovaikutusta ja arkielämän ongelmanratkaisutaitoja.

7. Tiedottaminen kriisitilanteessa

- Tiedottamisesta koulussa vastaa aina koulunjohtaja/rehtori.
- Rehtori tiedottaa ensin henkilökunnalle. Sen jälkeen opettajat tiedottavat asiasta oppilaille rehtorin ohjeiden mukaan.
- Asianosaisiin koteihin tiedotetaan soittamalla ja muihin koteihin Wilman kautta. Tarvittaessa rehtori pitää huoltajille tiedotustilaisuuden koululla.
- Rehtori tiedottaa aina onnettomuudesta/kriisistä mahdollisimman pian sivistystoimenjohtajalle.
- Medialle tiedottamisesta vastaa sivistystoimenjohtaja yhdessä rehtorin kanssa.
- Toimittajia ei pidä päästää koulun alueelle haastattelemaan oppilaita tai opiskelijoita tai työntekijöitä, koska se vain entisestään järkyttää heitä. Paras tapa välttyä median ahdistelulta on, että rehtori antaa asiallista informaatiota tietosuojan rajoitukset ja oikeusturvakysymykset huomioiden. Joissakin tapauksissa koulu voi tehdä lehdistötiedotteen, jossa se selostaa tapahtumien kulun. Tiedote on syytä tehdä yhteistyössä opetustoimen johdon kanssa.

8. Taustatietoa kriiseistä ja henkisestä tuesta

Kriisi on tilanne, jossa aikaisemmat kokemukset ja opitut toimintatavat eivät riitä tilanteen ymmärtämiseen ja hallintaan. Kriisityö on fyysisen ja psyykkisen ensiavun antamista. Fyysisen ensiavun tarkoitus on pelastaa henki ja huolehtia lisäävun sekä hoidon saamisesta. Päähuomio on elintoimintojen turvaamisessa. Psykkinen ensiapu rauhoittaa, lohduttaa ja selvittää asioita onnettomuus- ja vaaratilanteissa ja niiden jälkeen. Se on huolenpitoa koko ihmisestä, myös hänen ihmissuhteistaan ja tunne-elämästään.

Osa kriiseistä kuuluu kehityksemme, niitä nimitetään kehitys- ja elämänkriiseiksi: esim. puberteetti, muutokset perheessä, ongelmat kaverisuhteissa, oppimisvaikeudet jne. Osan kokemuksista elämä tuo tullessaan, esim. sairaus, kuolemantapaus perhe- tai ystäväpiirissä, onnettomuus.

Traumaattiset kriisit ovat yllättäviä, äkillisiä ja väkivaltaisia tapahtumia, joissa mukana olleet tai tilanteen nähneet kokevat elämäänsä uhkaavan vaaran, esim. äkillinen kuolema, itsemurha, väkivalta, ryöstö, raiskaus, onnettomuus, pakolaisuus jne. Traumaattisella kriisillä on vammauttava vaikutus ihmisen psyykeen. Trauman käsitteleminen on tärkeää, jotta henkilö pystyy suremaan menetystään.

Käsittelemätön kriisi alentaa toimintakykyä ja arkipäivän selviytymistä. Käsittelemättömänä tilanne voi johtaa posttraumaattiseen kriisiin, jossa henkilö käy yhä uudestaan ja uudestaan läpi tapahtunutta. Posttraumaattisen kriisin läpi käymiseen tarvitaan aina ammattiapua.

Myös lapset joutuvat kokemaan väkivaltaisia tapahtumia ja tilanteita, jotka voivat johtaa psyykkiseen kriisiin. Ne vaikuttavat lapsiin usein voimakkaammin kuin aikuisiin. Traumaattisesti

lapsiin vaikuttavat väkivaltaisten tapahtumien ohella myös perheen tapahtumat, esim. avioero, yksin oleminen jne. Lapset tarvitsevat aikuisia enemmän psyykkistä ensiapua.

Kaupungin kriisiryhmä tarjoaa apua traumaattisten tilanteiden käsittelyyn onnettomuuden uhreille ja heidän omaisilleen

8.1. Opettajan merkitys kriisitilanteissa

Opettajilla on tärkeä merkitys oppilaiden kriisitilanteiden tukemisessa, koska

- opettajat tuntevat oppilaiden persoonallisuuden
- opettajat tuntevat luokkien ilmapiirin ja kulttuurin
- opettajat ovat erikoistuneet tiedon jakamiseen lapsille
- opettajat tietävät, kuinka oppilaat saadaan mukaan ja millaisia ilmaisumuotoja voi käyttää katastrofeista tai kuolemantapauksista puhuttaessa.

Kouluhenkilökunnan tulee hankkia perustiedot lasten ja aikuisten suru- ja kriisireaktioista. Näin henkilökunnalla on valmiudet ymmärtää sekä omia että oppilaiden reaktioita kriisitilanteeseen. Koulun täytyy tietää myös ne jälkivaikutukset, joita esiintyy dramaattisen onnettomuuden todistajiksi joutuneilla lapsilla, vaikka he eivät suoraan olisikaan osallisia.

8.2. Kriisitilanteen jälkihoidon järjestäminen

Jos tiedät, että oppilas on kokenut jonkin traumaattisen tapahtuman, kysy onko hänelle ja hänen perheelleen tarjottu kriisiapua. Kerro myös mahdollisuudesta keskustella koulukuraattorin tai koulupsykologin kanssa. Jos olet huolissasi oppilaan jaksamisesta, kerro huolestasi myös vanhemmille. Vanhemmille voi kertoa myös oppilashuollon tukipalveluista sekä perheneuvolan kriisipalveluista.

Traumaattinen tapahtuma koulussa

Traumaattisen tilanteen jälkihoidossa on tärkeää muistaa, että uhreilla, silminnäkijöillä ja muilla paikalla olleilla on erilaiset kokemukset tapahtuneesta. Tämän vuoksi tilanteen jälkihoito on näillä ryhmillä erilaista. Uhreille ja silminnäkijöille on tarjottava mahdollisuus tapahtuneen käsittelemiseen jälkipuinti-istunnossa. Jälkipuinti-istuntojen järjestämiseen kannattaa pyytää apua **kriisityöryhmältä**. Muille paikalla olleille pidetään luokittain keskustelutilaisuus tapahtuneesta. Myös tapahtumahetkellä koulusta poissaolleet voivat tarvita tukea.

9. Toimenpiteet kriisivalmiustyön ylläpitämiseksi

- Kriisisuunnitelma päivitetään **viiden vuoden** välein sivistystoimen johtoryhmässä.
- Yhteys-/henkilötiedot tarkistaa vuosittain rehtori oman koulunsa suunnitelmasta.
- Uudet työntekijät perehdytetään kriisisuunnitelmaan työhön perehdyttämisen yhteydessä.
- Muutokset tiedotetaan kunnan kotisivuilla olevan kriisisuunnitelman kautta.
- Koulutuksia tarjotaan henkilöstölle esim. VESO-koulutuksena

10. Arjen huolenpito ja varhainen puuttuminen

Arjen huolenpito ja varhainen puuttuminen ovat merkittävässä asemassa kriisien ehkäisemisessä. Muutokset lapsen arjessa, kotona ja koulussa voivat osaltaan johtaa tilanteiden kriisiytymiseen, mikäli niihin ei puututa ajoissa. Myös kriisitilanteiden jälkeen on tärkeää, että lapsen arki jatkuisi mahdollisimman hyvänä. Kodin ja koulun yhteistyöstä on tärkeä huolehtia tavallisessa arjessa ja erilaisten kriisitilanteiden yhteydessä.